

تأثیر سرمایه اجتماعی بر شادی جوانان شهر بابلسر

غلامرضا خوش فر*، حیدر جانعلی زاده**، فاطمه اکبرزاده***، حمید دهقانی****

مقدمه: شاد زیستن پاسخی به چگونه زیستن است؛ به ویژه برای جوانانی که نقش اساسی در آینده این سرزمین دارند. ضرورت شادی برای آن است که شور، هیجان، انگیزه، پویایی و تلاش را در زندگی جوانان ایجاد می‌کند؛ از این رو، هدف از این مطالعه بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و ابعاد آن با شادی جوانان است.

روش: روش پژوهش در این تحقیق، پیمایشی است. بدین منظور، نمونه‌ای ۳۸۰ نفری از افراد ۱۵ تا ۲۹ سال شهر بابلسر به‌طور تصادفی انتخاب شده‌اند. داده‌ها با استفاده از دو نوع پرسش‌نامه، اصلاح شده آکسفورد برای سنجش شادی و محقق ساخته برای سنجش سرمایه اجتماعی، جمع آوری شد.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از ضریب هم‌بستگی پیرسون نشان می‌دهند بین متغیر مستقل سرمایه اجتماعی و ابعاد آن با شادی جوانان هم‌بستگی مستقیم وجود دارد؛ اما بیشترین هم‌بستگی شادی با ارتباط اجتماعی و کمترین هم‌بستگی آن با مشارکت رسمی است.

نتایج: نتایج این پژوهش حاکی از آن است که در مجموع، از میان سه بُعد سرمایه اجتماعی و ارتباط اجتماعی و اعتماد اجتماعی و از میان متغیرهای زمینه‌ای، پایگاه اقتصادی اجتماعی، ۲۵ درصد از پراکنش متغیر وابسته شادی را تبیین می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: ارتباط اجتماعی، اعتماد اجتماعی، سرمایه اجتماعی، شادی، مشارکت اجتماعی. *ژورنال نگاه اجتماعی و مطالعات فرهنگی*

تاریخ دریافت: ۹۰/۰۹/۲۳ تاریخ پذیرش: ۹۲/۰۲/۲۳

* دکتر جامعه‌شناس، دانشگاه گلستان. <khoshfarf@yahoo.com> (نویسنده مسئول)

** دکتر جامعه‌شناس، دانشگاه مازندران.

*** دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه اصفهان.

**** دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه اصفهان.

مقدمه

شادی، گمشده انسان معاصر و مطلوب مشترک همه انسان‌هاست. برخی معتقدند اهمیت عمده زندگی، در شادی نهفته است و انگیزه اصلی انسان‌ها در همه زمان‌ها، چگونگی دستیابی و حفظ و ارتقای آن است (مظاهری، ۱۳۸۶). شادی، موجبات حفظ سلامتی عاطفی، روانی، جسمی و امیدواری را فراهم می‌کند (آل یاسین، ۱۳۸۰). همچنین، زندگی را خوشایند ساخته و اشتیاق برای پرداختن به فعالیت‌های اجتماعی را آسان می‌کند (رحیمی یگانه، ۱۳۸۶). بر این اساس، احساس نزدیکی به دیگران (علاقتمندی)، احساس دوست داشتن، احساس اعتماد و کیفیت تعامل با دیگران را موجب می‌شود (آرگیل، ۱۳۸۳). ارسطو نیز معتقد است «منظور از هستی، شادی و شادکامی است» (رحیمی یگانه، ۱۳۸۶). پیامدهای شادی نیز چنان در جامعه بارز و آشکار است که مزلو، از نظریه‌پردازان مشهور در حوزه روابط انسانی، مؤلفه و شاخصه اصلی انسان‌هایی را که در راستای خودشکوفایی و کمال و توانمندی‌های خویش تلاش می‌کنند، احساس شادی آنان می‌داند؛ به طوری که کمبود و فقدان آن، افسردگی و بدبینی و ارزیابی منفی از رویدادها، بی‌علاقگی به اجتماع و کار، کم‌رنگ شدن وجدان کاری، اعتیاد به مواد مخدر، ناهنجاری‌های اجتماعی، رواج خشونت در روابط اجتماعی، طلاق، گرایش به فرهنگ بیگانه و غیر خودی و... را به بار می‌آورد (طاهریان، ۱۳۸۱).

از طرفی، تلاش برای یافتن عوامل تأثیرگذار بر کنش انسانی، جامعه‌شناسان را به طرح مفاهیم جدیدی در زمینه این عوامل سوق داده است (خدایی، ۱۳۸۸). سرمایه اجتماعی از آن مفاهیم چندبُعدی در علوم اجتماعی است که در بسیاری از حوزه‌های جامعه تأثیرگذار است و در ادبیات مرتبط با توسعه نیز جایگاهی ویژه یافته است. به گونه‌ای که برخی آن را حلقه مفقوده توسعه می‌دانند (ماجدی و لهسایی زاده، ۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی اشاره به منابعی دارد که فردی به واسطه حضورش در گروهی می‌تواند به آن‌ها دسترسی پیدا کند. این گروه می‌تواند به بزرگی یک ملت یا به کوچکی یک خانواده باشد. منابع هم ممکن

است ملموس و عینی یا غیرملموس مثل حمایت اجتماعی و همکاری و... باشد. مهم‌ترین شاخص‌هایی که برای سرمایه اجتماعی می‌توان برشمرد، عبارت است از: وفاداری، اعتماد، اتصالات شبکه‌ای، اقتدار فردی، هویت سازمانی، عمل متقابل و هنجارهای اجتماعی (افتخاری، ۱۳۸۲؛ به نقل از علی‌زاده قوی‌فکر، ۱۳۸۸). تحقیقات نشان داده‌اند هر یک از این شاخص‌ها به‌نوعی سرچشمه شادی است. درحقیقت، سرمایه اجتماعی با ایجاد نفس اتحاد و یگانگی در روابط اجتماعی، لذت‌همدلی و احساس شادمانی را در افراد به‌وجود می‌آورد.

از سوی دیگر، نسل جوان هر کشور موتور محرکه آن برای دفاع و پیشرفت در زمینه‌های مختلف است. جوانان آینده‌سازان جامعه تلقی می‌شوند و شادی نیز که خود همواره با خرسندی، خوش‌بینی، امید و اعتماد همراه است (چلبی و موسوی، ۱۳۸۷)، می‌توان در آنان تعلق خاطر به محیط، تحرک و پویایی را به‌وجود آورد و به‌عنوان کاتالیزور، نقش تسریع‌کننده‌ای در فرایند توسعه جامعه داشته باشد. بر این اساس، انجام پژوهشی درباره شادی جوانان ضرورت می‌یابد. از این رو، این تحقیق به دنبال پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است:

- ۱- وضعیت شادی جوانان شهر بابلسر چگونه است؟
- ۲- چه نوع رابطه‌ای بین متغیرهای زمینه‌ای و میزان نشاط جوانان بابلسر وجود دارد؟
- ۳- سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (ارتباط اجتماعی و مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی) چه نقشی بر میزان شادی این جوانان دارد؟

پیشینه تحقیق

پژوهش‌های انجام شده خارج از کشور، درباره رابطه میان شادی و سرمایه اجتماعی در فضای اجتماعی و سیاسی کاملاً متفاوت از ایران، صورت گرفته؛ ولی، می‌تواند به فهم ما درباره کمیت و کیفیت و اهمیت چنین رابطه‌ای کمک کند. در برخی از این تحقیقات، مؤلفه‌های خاصی از سرمایه اجتماعی استفاده شده است. در داخل کشور نیز پژوهشی یافت نشد که مستقیماً به موضوع این تحقیق پرداخته باشد. گرچه در برخی تحقیقات بر

اهمیت و تأثیر سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار تأکید شده یا در برخی دیگر، از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی استفاده شده است.

بردبورن و کاپلوویتز با استفاده از پرسش‌نامه ۱۲ درجه‌ای، تحقیق مفصلی راجع به میزان شادی مردم ۴ منطقه از ایلینویز امریکا انجام داده‌اند. نتایج این پژوهش، حاکی از آن است که فعالیت و مشارکت اجتماعی و موقعیت اجتماعی نسبت به عوامل محیطی، تأثیر بیشتری در افزایش شادی افراد دارند (بردبورن^۱ و کاپلوویتز^۲، ۱۹۶۵). فیلیپس نیز تحقیقی را تحت عنوان «مشارکت اجتماعی و شادی» انجام داد. جامعه آماری او افراد بزرگسال نیهوم‌شایر آمریکا بودند. نتیجه این پژوهش، این بود که مشارکت اجتماعی سطح شادی و سایر عواطف مثبت را افزایش می‌دهد (فیلیپس^۳، ۱۹۷۶). همچنین، کوپر و همکاران در پژوهشی تحت عنوان «فعالیت اجتماعی و نشاط»، به این نتیجه رسیده‌اند که فعالیت‌های اجتماعی (فعالیت‌های گروهی)، با میزان نشاط افراد رابطه مستقیم دارد و هرچه تعداد فعالیت‌ها بیشتر باشد، بر شادی افراد افزوده می‌شود (کوپیر^۴، ۱۹۹۲؛ به نقل از: کشاورز، ۱۳۸۴). لو و شیخ نیز با بررسی هم‌بستگی عوامل شخصیتی با شادی بر ۴۹۱ نفر از شهروندان کوشینگ تایوان به این نتیجه رسیدند که روابط اجتماعی، بیشترین ارتباط را با شادی افراد موضوع مطالعه دارد (لو^۵ و شیخ^۶، ۱۹۹۷؛ به نقل از: کشاورز، ۱۳۸۴).

بارتولینی و دیگران پژوهشی را با عنوان «آیا کاهش سرمایه اجتماعی، از شادی آمریکایی‌ها می‌کاهد؟» انجام داده‌اند. محققان در این پژوهش، فرضیه‌ای را آزمودند که رابطه میان سرمایه اجتماعی و شادی را در سطح فردی می‌سنجد. سه یافته اصلی در این پژوهش، بدین قرار است: ۱. چند شاخص از سرمایه اجتماعی با شادی گزارش شده به‌طور معنی‌داری هم‌بستگی دارد؛ ۲. شاخص‌های سرمایه اجتماعی برای دوره‌های ۱۹۷۵ تا ۲۰۰۴ روندی نزولی نشان می‌دهد؛ سوم آنکه، روند شادی که به‌طور گسترده‌ای ممکن

1. Bradburn
4. Cooper

2. Caplovits
5. Lu

3. Philips
6. Shih

است با روند افزایشی درآمد توجیه شود، از طریق روند صعودی درآمد و روند نزولی سرمایه اجتماعی، به ویژه با کاهش مؤلفه‌های رابطه‌ای و غیرابزاری‌اش توجیه می‌شود (بارتولینی^۱، ۲۰۰۸)

پاودتاوی نیز به پژوهش جالبی با عنوان «قیمت‌گذاری کردن بر دوستان و آشنایان و همسایگان: استفاده از پیمایش‌های رضایت از زندگی برای ارزش‌گذاری بر روابط اجتماعی» پرداخته است. این تحقیق برای تخمین زدن ارزش پولی رضایت از زندگی از روش قیمت‌گذاری استفاده می‌کند که از طریق افزایش فراوانی تعاملات با دوستان و آشنایان و همسایه‌ها به دست می‌آید. در ادبیات روان‌شناسی و جامعه‌شناسی شواهدی ذاتی مبنی بر این وجود دارد که روابط اجتماعی، شادی افراد را تقویت می‌کند؛ ولی مقدار تأثیرش بسیار ناشناخته مانده است. پژوهشگر با استفاده از پیمایش پانل خانوار بریتانیا، درمی‌یابد که افزایش حضور اجتماعی تا ۸۵ هزار پوند در یک‌سال برحسب رضایت از زندگی ارزش دارد (پاودتاوی^۲، ۲۰۰۸).

«سرمایه اجتماعی و شادی ذهنی در تایوان»، عنوان تحقیقی است که چانگ انجام داده است. هدف از این تحقیق، آزمون پیش‌بینی‌های نظری سرمایه اجتماعی و بررسی روابط میان اشکال مختلف سرمایه اجتماعی و شادی ذهنی در تایوان است. نویسنده از داده‌های پیمایش روند توسعه اجتماعی در تایوان (۲۰۰۳) استفاده کرده است. یافته‌ها نیز در این تحقیق، اساساً با ویژگی‌هایی ارتباط دارند که از طریق مدل سرمایه اجتماعی به دست می‌آید. همچنین، تأثیرات تک‌تک اجزای متفاوت سرمایه اجتماعی بر شادی ذهنی مشخص شده‌اند که عبارت‌اند از: مشارکت داشتن در سازمان‌های غیرمنفعت‌طلبانه، داوطلبانه، حضور در اجتماعات و اعتماد (چانگ^۳، ۲۰۰۹).

دمیر و اُزدمیر نیز به پژوهشی با عنوان «روابط دوستی و ارضای نیازها و شادمانی» پرداخته‌اند. در این تحقیق آمده است کیفیت روابط دوستی، متغیری مستقل (پیش‌بینی کننده) و

1. Bartolini

2. Powdthavee

3. Chang

مهم برای شادمانی محسوب می‌شود. با وجود این، این پرسش مطرح است که علت رابطه میان این دو چیست؟ یافته‌ها حاکی از آن بود که یکی از دلایل چرایی کیفیت روابط دوستی در ارتباط با شادی، تجربیات دوستانه‌ای است که زمینه‌ای برای نیازهای اساسی ارضاشده را فراهم می‌آورد (دمیر^۱ و اُزدمیر^۲، ۲۰۱۰).

«تحقیق بر روی شادی: اهمیت سرمایه اجتماعی»، عنوان پژوهشی است که لیونگ و همکاران (۲۰۱۰) انجام داده‌اند. این تحقیق به دنبال بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر شادی است. طبق کار کلمن (۱۹۸۸)، سه بُعد سرمایه اجتماعی عبارت‌اند از: ۱. اعتماد و الزامات و تعهدات؛ ۲. شبکه‌های اطلاعاتی؛ ۳. هنجارها و ضمانت اجرایی. محققان با استفاده از رگرسیون داده‌های پیمایش اجتماع عمومی کانادا^۳ (۲۰۰۳)، نشان دادند عنصری همچون تعلق‌پذیری، حتی پس از کنترل ویژگی‌های زمینه‌ای عمده، رابطه معنی‌داری با شادی دارد. یافته‌های دیگر، این موضوع را تأیید کرد که سرمایه اجتماعی بخش مهمی در پیش‌بینی شادمانی است (لئونگ^۴، ۲۰۱۰).

در مطالعات شادی، در داخل کشور نیز پژوهش میرشاه جعفری (۱۳۸۱) به «شادمانی و عوامل مؤثر بر آن» می‌پردازد. این تحقیق که به روش اسنادی گردآوری شده، نشان داده است سرمایه اجتماعی، از جمله عواملی است که بر شادی تأثیر بسزایی دارد. همچنین، در پژوهشی دیگر که ارحمی (۱۳۸۵) تحت عنوان «بررسی رابطه گرایش دینی و روابط اجتماعی و پیشرفت تحصیلی با شادی دانشجویان بومی و غیربومی رشته‌های مختلف دانشگاه تبریز» انجام داده، نشان داده است بین متغیرهای شادی و روابط اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین، نتایج حاکی از آن است که روابط اجتماعی از تبیین‌کننده‌های عمده شادی دانشجویان محسوب می‌شود. «تحلیل عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر میزان احساس شادی سرپرستان خانوار در شهر اصفهان»، عنوان پژوهشی دیگر است که محمد گنجی (۱۳۸۷) انجام داده است. نتایج تحقیق نشان داده است سرمایه

1. Demir
3. The Canadian General Social Survey

2. Ozdemir
4. Leung

اجتماعی با احساس شادی سرپرستان هم‌بستگی مستقیم دارد. چلبی و موسوی (۱۳۸۷) نیز پژوهشی انجام داده‌اند با عنوان «بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر شادمانی در سطوح خرد و کلان». در این مطالعه دو روش پیمایش و تطبیقی کمی به کار گرفته شده است. با استفاده از داده‌های ثانویه، رتبه‌سازمانی ایران میان ۶۹ کشور، رده ۶۱ است که رده نازلی است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد روابط اجتماعی توأم با اعتماد، اثر تعیین کننده بر شادمانی دارد. همچنین، در سطح کلان نیز رابطه مثبتی بین سرمایه اجتماعی و احساس شادمانی وجود دارد.

مبانی نظری

تعاریف شادی: به‌رغم تاریخچه طولانی در باب شادی، این اصطلاح تاحدی ابهام‌آمیز بوده و نزد افراد مختلف، معانی متفاوتی دارد (آیزنک، ۱۳۷۸). با این حال، امروزه به‌دلیل روی‌آوری بسیاری از تحقیقات به پدیده شادی و کنکاش در این زمینه، تاحدی از این بلا تکلیفی کاسته شده و حتی پیشرفت‌هایی نیز در سطح مفهومی به‌دست آمده که در نهایت، به ارائه تعاریف متعددی از این واژه منجر شده است (ربانی و همکاران، ۱۳۸۶). بنا بر نظر ارسطو، حداقل سه نوع شادی وجود دارد. در نازل‌ترین مرتبه، به‌نظر مردم عادی لذت، شادی به‌همراه دارد. در مرتبه‌ای نسبتاً بالاتر و در نظر بزرگان، شادی معادل عملکرد خوب است و بالاخره، شکل سوم شادی که آن را عالی‌ترین نوع شادی بر شمرده است، شادی بر پایه زندگی متفکرانه است (آیزنک، ۱۳۷۸). افلاطون در کتاب جمهور به سه عنصر در وجود انسان اشاره می‌کند که عبارت‌اند از: قوه تعقل یا استدلال و احساسات و امیال. افلاطون شادی را حالتی از انسان می‌داند که بین این سه عنصر تعادل و هماهنگی وجود داشته باشد (دیکی^۱، ۱۹۹۹). لو و گیلور نیز با تأکید بر مشخصه‌های متعدد شادی می‌نویسند: شادی به‌معنای داشتن کیفیت مناسب روحی، برون‌گرایی و رعایت احترام، خشنودی و رضایت، ظهور عواطف و احساسات مثبت، تعادل حیاتی موزون و توانایی

1. Dickey

برای ایجاد یک زندگی لذت‌بخش، موفقیت، امید و آینده‌نگری و رهایی از بیماری و رنج‌های جسمانی و روانی است (لو و گیل‌مور^۱، ۲۰۰۴).

ربانی و همکاران (۱۳۸۶) نیز انواع تعاریف مربوط به شادی را به سه دسته تعاریف عاطفی و شناختی و ترکیبی تقسیم کرده‌اند که براساس این تعاریف، می‌توان گفت شادی سه جزء اساسی را دربر می‌گیرد:

- ۱- جزء هیجانی (احساسی) که فرد شادکام از نظر خلقی، شاد و خوش‌حال است.
- ۲- جزء شناختی که باعث می‌شود فرد شادکام اطلاعات را به‌روشنی خاصی پردازش و تعبیر و تفسیر کند که در نهایت، باعث احساس شادی و خوش‌بینی در وی می‌شود.
- ۳- جزء اجتماعی که فرد شادکام، روابط اجتماعی خوبی با دیگران برقرار می‌کند و بدین طریق، ممکن است از آن‌ها حمایت اجتماعی دریافت کند؛ از این رو، در شادکامی، ارزشیابی افراد از خود و زندگی‌شان، جنبه‌های شناختی، مثل قضاوت درباره‌ی خوشنودی از زندگی، جنبه‌های هیجانی، از جمله خلق و عواطف و جنبه‌های اجتماعی، مانند دوست داشتن انسان‌های دیگر را دربرمی‌گیرد (گلزاری، ۱۳۸۶).

تاریخچه و آرای صاحب‌نظران: مفهوم سرمایه اجتماعی براساس عناصر و ابعاد مشترک در تعاریف صاحب‌نظران در سطح خرد این‌گونه تعریف شده است: سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از شبکه‌های روابط و پیوندهای اجتماعی مبتنی بر اعتماد بین‌فردی و بین‌گروهی است که به‌منظور دستیابی به اهداف فردی و جمعی، تعامل افراد را با نهادها و گروه‌ها و کنش‌های یاری‌گرانه آن‌ها تسهیل می‌کند (خوش‌فر، ۱۳۸۷). براساس این تعریف، ابعاد سرمایه اجتماعی در سطح خرد عبارت است از: ۱. شبکه روابط و پیوندهای اجتماعی؛ ۲. اعتماد اجتماعی؛ ۳. تعامل اجتماعی؛ ۴. کنش‌های یاری‌گرانه.

کلمن مفهوم سرمایه را از ابعاد مختلف بررسی کرده و برای تعریف سرمایه اجتماعی از نقش و کارکرد آن کمک گرفته و تعریفی کارکردی از آن ارائه داده است (الوانی و نقوی،

1. Gilmour

۱۳۸۰). به گونه‌ای که معتقد است «سرمایه اجتماعی با کارکردش شناخته می‌شود» (ناطق‌پور و فیروزآبادی، ۱۳۸۴). بر این اساس، اعتماد، مدارا، همکاری، هم‌بستگی‌های گروهی و ارزش‌هایی همچون ترحم، شفقت، دلسوزی، ایثار و نوع‌دوستی نیز مثال‌هایی برای نتایج مثبت یا کارنمودهای سرمایه اجتماعی هستند. به گونه‌ای که اعتماد را می‌توان شاخص‌ترین نتیجه سرمایه اجتماعی دانست (علمی، ۱۳۸۴).

کاکس نیز با تأکید بر عامل اعتماد به‌مثابه شاخص (ملی) سرمایه اجتماعی در هر جامعه‌ای، این نکته را خاطر نشان می‌سازد: در صورت وجود اعتماد میان افراد، ارتباط اعضای خانواده، دوستان، همسایگان، همکاران، بیماران، مراقبان بهداشت، هم‌گروه‌ها و اجتماعات، مؤثرتر می‌شود. از این رو، گسترش شعاع اعتماد و همکاری اعضای جامعه، غنای سرمایه اجتماعی و به تبع آن کاهش اختلالات و نابسامانی‌های روانی و اجتماعی، افزایش شادی و نشاط را در پی خواهد داشت (بهزاد، ۱۳۸۴). همچنین، با استفاده از اطلاعات بین‌المللی خوشبختی، هلیول تفاوت‌هایی را در خوشبختی میان و درون ملت‌ها نشان می‌دهد که تفاوت‌های سرمایه اجتماعی این ملل، می‌تواند این تفاوت‌ها را تبیین کنند (هلیوال^۱، ۲۰۰۳). یکی از نتایج کار هلیول نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی بیشتر در مراتب بالاتر اعتماد، با میزان کمتر خودکشی در سطح ملی و با سطوح بالاتر خوشبختی و شادی درونی هم‌بستگی دارد (هالیوان، ۲۰۰۴).

در همین راستا، دولان و همکاران در مروری بر بیش از ۱۰۰ پژوهش، اعتماد را با استفاده از تنوع روشی از قبیل اعتماد بیشتر به دیگران و اعتماد به نهادهای عمومی، اندازه‌گیری کردند و نشان دادند اعتماد قویاً با شادی رابطه دارد (دولان^۲، ۲۰۰۸). بجرنسکو نیز با استفاده از نمونه‌ای که بیش از ۸۰ کشور در آن حضور داشتند، دریافت که ارتباط مثبتی بین اعتماد اجتماعی تعمیم یافته و رضایت از زندگی وجود دارد (بجرنسکو^۳، ۲۰۰۶). هادسون متوجه شد ارتباط مثبتی بین خوشبختی و اعتماد بین کشورهای عضو اتحادیه اروپا در نهادهایی از قبیل قانون و دولت ملی

1. Helliwell

2. Dolan et al

3. Bjornskov

و سازمان ملل وجود دارد (هادسون^۱، ۲۰۰۶). به علاوه، تاو^۲ و داینر (۲۰۰۷) نشان داده‌اند کشورهای شادتر، امتیاز بیشتری در اعتماد تعمیم یافته و حضور داوطلبانه در گروه‌ها و گرایش‌های دموکراتیک‌تر به دست آورده‌اند (تاو و دینر^۳، ۲۰۰۷). به‌طور کلی، آن‌هایی که در تحقیقات، رضایت از زندگی بیشتری داشتند، اعتماد تعمیم یافته‌تری به دیگران دارند (کسیبر^۴ و دینر، ۲۰۰۸).

به نظر هانیفن سرمایه اجتماعی، آن چیزی یا آن پدیده‌ای است که در روابط میان انسان‌ها نهفته است و حسن نیت را میان آن‌ها پدید می‌آورد، همدلی آن‌ها را به یکدیگر بر می‌انگیزد، آن‌ها را پیرو جمع می‌کند و بدین‌سان، زمینه معاشرت بیشتر و روابط پایدار میان آنان را فراهم می‌آورد. افزایش یا کاهش سرمایه اجتماعی بر میزان حسن نیت و همدلی و معاشرت‌های اجتماعی میان انسان‌ها اثر می‌گذارد. هسته اصلی اندیشه هانی فان، در واقع این است که میان سرمایه اجتماعی و رابطه اجتماعی، پیوندی درونی و تنگاتنگ وجود دارد و سرمایه اجتماعی در درون رابطه اجتماعی نهفته و پنهان است (اجتهادی، ۱۳۸۶). به‌گونه‌ای که بورديو سرمایه اجتماعی را دربرگیرنده روابط اجتماعی ارزشمند، میان آدم‌ها می‌داند (ریتزر، ۱۳۷۴). در واقع، شبکه‌های مشارکت مدنی از جمله انجمن‌های همسایگی، معاشرت‌های جمعی، تعاونی‌ها، باشگاه‌های ورزشی، احزاب توده‌ای و... از عناصر اساسی سرمایه اجتماعی به‌شمار می‌روند (ماجدی و لهسایی‌زاده، ۱۳۸۵). آن‌گونه که در تحقیقات مشاهده می‌شود، هم‌بستگی مثبتی بین سرمایه اجتماعی در نوع اجتماعی کانال‌های اطلاعاتی با شادی وجود دارد. زمانی که صرف دیدن خانواده و دوستان (للكز، ۲۰۰۶) و گفت‌وگو با همسایگان (پیسگود^۵، ۲۰۰۷) می‌شود، ارتباط مثبتی با شادی دارد. دولان و همکاران نیز نشان داده‌اند درآمیختن با مردم و ارتباطات اجتماعی با شادی رابطه دارد (دولان و همکاران، ۲۰۰۸).

1. Hudson
4. Kesebir

2. Tov
5. Lelkes

3. Diener
6. Peasgood

از سویی، زمانی که کلمن دربارهٔ کانال‌های اطلاعاتی تحقیق می‌کرد، پاتنام دو شکل تعهد مدنی از سرمایه اجتماعی را مشارکت اجتماعی (عضویت در سازمان‌ها) و مشارکت سیاسی رأی دادن، دنبال کردن مباحث سیاسی، امضای بیانیه‌ها و... نامید (لئونگ^۱، ۲۰۱۰). دولان و همکاران در بازنگری تحقیق خود، چنین نتیجه گرفتند که پیوستن به سازمان‌ها و مشارکت در کار داوطلبانه، با سطوح گسترده‌ای از شادی هم‌بسته است (دولان و همکاران، ۲۰۰۸). البته، با توجه به ماهیت چندبُعدی سرمایه اجتماعی، تأثیرات فردی آشکال گوناگون مشارکت اجتماعی و سیاسی بر شادی، همچنان به‌طور کامل درک نشده است (چانگ، ۲۰۰۹).

لیونگ و همکاران نیز در تحقیق خود، نقش سرمایه اجتماعی را در شادی مردم بررسی کردند. آن‌ها دریافتند رابطه معنی‌داری بین شادی و هر سه بُعد سرمایه اجتماعی وجود دارد که کلمن با نام‌های اعتماد و التزامات، کانال‌های اطلاعاتی، هنجارها و ضمانت اجرایی مطرح کرده بود. همچنین، آن‌ها نشان دادند شبکه اجتماعی قوی با دوستان، عاملی مهم در رابطه با شادی فرد است. به‌علاوه، داشتن ارتباطات بیشتر شخص به‌طور مثبتی با شادی او رابطه دارد (لئونگ و همکاران، ۲۰۱۰). از نظر پاتنام و همکاران نیز سرمایه اجتماعی پیش‌بینی‌کننده‌ای قوی برای تعیین میزان شادی افراد و کیفیت زندگی در اجتماع است؛ لذا، برای افزایش شادی مردم، سرمایه‌گذاری در سرمایه اجتماعی، بسیار ارزشمندتر از سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی است (جعفری و همکاران، ۱۳۸۳). همچنین، آن‌ها دریافتند افرادی که از نظر روابط اجتماعی، مهارت بیشتری دارند و بهتر می‌توانند با مردم رابطه برقرار کنند، نسبت به افرادی که از نظر مالی غنی‌ترند، ولی روابط اجتماعی مطلوبی ندارند، شادتر هستند (دریکوندی، ۱۳۸۱). در تحقیقی دیگر، هلیول و پاتنام دربارهٔ ابعاد رابطه‌ای سرمایه اجتماعی تحقیق کردند. این مطالعات تأثیر مثبت سرمایه اجتماعی را بر شادی نشان دادند (برونی^۲ و استانسا^۳، ۲۰۰۸). ریچارد رز نیز معتقد است سرمایه اجتماعی، بیش از سرمایه انسانی (میزان تحصیلات، درآمد، موقعیت اجتماعی فرد و...) در میزان شادی افراد

1. Leung et al

2. Bruni

3. Stanca

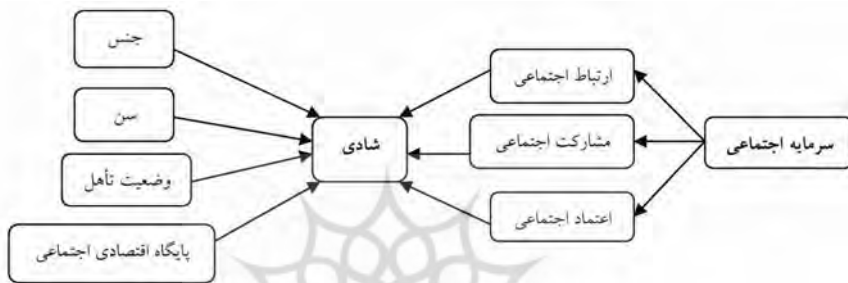
جامعه مؤثر است (جعفری، ۱۳۸۳). او سرمایه اجتماعی یا هم‌بستگی اجتماعی را چگونگی شبکه روابط اجتماعی، دوستی‌ها، احساس کنترل شخصی و اعتماد اجتماعی می‌داند. رز همچنین، بر این باور است که شبکه‌های سرمایه اجتماعی، به‌طور خاص در فراهم آوردن حمایت‌های عاطفی و روانی و در ارتقای سلامت روانی افراد نقش مؤثری دارند (رز، ۲۰۰۰؛ به نقل از: لهسایی‌زاده و مرادی، ۱۳۸۶). در حوزه فردی نیز مشخص شده است سرمایه اجتماعی هم‌بستگی مستقیمی با شادی درونی دارد؛ به آن دلیل که سرمایه اجتماعی نوعی حمایت و فرصت‌های سهمی شدن با دیگران را فراهم می‌کند.

چارچوب نظری

به‌طور کلی، در مطالعات اجتماعی سرمایه اجتماعی در دو معنای متفاوت، اما مرتبط مطرح شده است. تعریف اول، ریشه در رویکرد تحلیل شبکه دارد و سرمایه اجتماعی شبکه‌ای است که بر منبع و ابزار موجود در شبکه‌های اجتماعی تأکید دارد. براساس این تعریف، دسترسی به پیوندهای اجتماعی متنوع و با قوت متفاوت، دسترسی به منابع حمایتی متنوع را فراهم می‌سازد. در تعریف دوم، سرمایه اجتماعی پیوندی، بر هنجارهای اعتماد و مقیاس عمل جمعی و هم‌بستگی گروهی تأکید دارد (ساعی‌مهر، ۱۳۸۳). در هر دوی این تعاریف، به‌گونه‌ای که در زیر مطرح شده است، می‌توان رابطه سرمایه اجتماعی با شادی را مطرح کرد. افزایش و انباشت سرمایه اجتماعی، حسن نیت و اعتماد متقابل میان کنشگران را پدید می‌آورد. هم‌گرایی و هم‌بستگی اجتماعی آنان را تقویت می‌کند و با ایجاد رابطه‌ای پایدار و استوار، زمینه همکاری گسترده آنان را برای تحقق هدف‌های مشترک فراهم می‌آورد (اجتهادی، ۱۳۸۶). به عبارتی، رشد سرمایه اجتماعی در شبکه روابطی که میان کنشگران برقرار می‌شود، فرصت‌های ویژه‌ای را برای همه کنشگران حاضر و فعال در آن شبکه پدید می‌آورد. این کنشگران می‌توانند با بهره گرفتن از این فرصت‌ها و نیز با پشتوانه همان روابط، هدف‌های شخصی خود را در شبکه روابط و در جمع پی‌گیر شوند. این فرصت‌ها،

قابلیت‌ها و توانمندی‌های فردی آنان را در تحقق اهدافشان ارتقا می‌بخشد و احتمال موفقیت آنان را افزایش می‌دهد (اجتهادی، ۱۳۸۶). بدین طریق، می‌توان گفت سرمایه اجتماعی و افزایش آن، به‌گونه‌ای که در تحقیقات نیز آمده است، باعث ایجاد و افزایش شادمانی در افراد می‌شود.

مدل تحلیلی تحقیق

فرضیات تحقیق

- الف) میزان برخورداری جوانان شهر بابلسر از سرمایه اجتماعی بر میزان شادی آن‌ها تأثیر دارد؛
- ب) در بین ابعاد سرمایه اجتماعی، بُعد ارتباط اجتماعی نقش مؤثرتری بر میزان شادی جوانان دارد؛
- پ) میزان برخورداری جوانان شهر بابلسر از مشارکت اجتماعی بر میزان شادی آنان تأثیرگذار است؛
- ت) میزان برخورداری جوانان شهر بابلسر از اعتماد اجتماعی بر میزان شادی آنان تأثیرگذار است؛
- ث). بین متغیرهای زمینه‌ای (جنس، سن، وضعیت تأهل، پایگاه اقتصادی اجتماعی) با شادی جوانان رابطه وجود دارد.

روش

روش تحقیق در پژوهش حاضر، پیمایشی است که از روش‌های متداول تحقیق در مطالعات کمی محسوب می‌شود. واحد تحلیل در این تحقیق، فرد پاسخ‌گو (جوان) است و سطح تحلیل نیز خرد است. همچنین، این پژوهش از نظر هدف، بررسی کاربردی و از نظر وسعت، پهنانگر (شهر بابلسر) و از نظر زمانی، بررسی مقطعی (شش ماهه اول سال ۱۳۹۰) است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه است. جامعه آماری این تحقیق را همه جوانان ساکن شهر بابلسر تشکیل داده‌اند که در دامنه سنی ۱۵ تا ۲۹ سال قرار دارند. آن‌ها براساس نتایج آخرین سرشماری اداره بهداشت شهرستان بابلسر در سال ۱۳۸۷ انتخاب شدند که این تعداد با ۱۷ هزار و ۴۹۲ نفر برابر بوده است. همچنین، برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای طبقه‌ای متناسب استفاده شده و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۶ نفر است. البته، برای جلوگیری از کاهش حجم نمونه، در مجموع، ۴۵۰ پرسش‌نامه تکثیر و توزیع شد و در نهایت، ۳۸۰ پرسش‌نامه با استفاده از نرم‌افزار Spss بررسی شد. برای تعیین اعتبار در پژوهش حاضر، از اعتبار محتوا^۱ و برای تعیین روایی این تحقیق، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. نتایج آلفای کرونباخ، برای متغیر وابسته و ابعادش بدین گونه است: متغیر شادی کل ۰/۸۴۱ و ابعادش، بُعد احساسی ۰/۷۰۸ و بُعد اجتماعی ۰/۷۵۶ و بُعد شناختی ۰/۸۳. میزان آلفای کرونباخ سرمایه اجتماعی و ابعادش بدین شرح است: سرمایه اجتماعی ۰/۹۲۳، بُعد ارتباطات اجتماعی ۰/۸۴۷، بُعد مشارکت اجتماعی ۰/۸۰۹ و بُعد اعتماد اجتماعی ۰/۹۲۴.

تعریف مفاهیم و تعریف عملیاتی: در این تحقیق، شادی متغیر وابسته است. داینر و ساه پس از انجام دادن مطالعات متعدد، از جمله بررسی تحلیل‌های ویلسون در سال ۱۹۶۷، شادی را سه جزء اساسی می‌دانند که عبارت‌اند از: الف) بُعد عاطفی (هیجانی) که درحقیقت خلق و خوهای مثبت و خوشایند در افراد را شامل می‌شود؛ ب) بُعد شناختی که

1. content validity

نوعی تفکر و پردازش اطلاعات را در برمی گیرد و به ارزیابی مثبت افراد از زندگی منجر می شود؛ ج) بُعد اجتماعی که بیانگر گسترش روابط اجتماعی فرد با دیگران و به دنبال آن افزایش حمایت اجتماعی است. به عبارت دیگر، از اجزای بسیار مهم شادی، عبارت است از: گرایش ها و تمایلات فرد به اجتماع، همانند علاقه به انسان های دیگر و تأثیرگذاری مثبت بر آنها و... (داینر و ساه، ۱۹۹۷). به منظور سنجش شادی، گنجی در تحقیق خود در ارزیابی و باز بینی مجدد پرسش نامه آکسفورد، شادی را به سه بُعد احساسی و شناختی و اجتماعی تقسیم بندی کرده است. در این پرسش نامه جدید که از پرسش نامه شادی آکسفورد به ویژه در بُعد احساسی استفاده شده است، گویه ها با قالبی متفاوت از نوع لیکرت طراحی و برخی گویه های جدید اضافه شده اند. این پرسش نامه، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، پایایی و روایی لازم را به دست آورده است (گنجی، ۱۳۸۷). در این پرسش نامه، در مجموع، از ۲۹ گویه برای سنجش شادی استفاده شده که ۱۱ گویه آن بُعد احساسی و ۱۳ گویه، بُعد شناختی و ۶ گویه بُعد اجتماعی شادی را می سنجند. از جمع زدن نمرات خام سه بُعد احساسی و اجتماعی و شناختی، نمره کلی شادی به دست آمده است. سطح سنجش، فاصله ای و دامنه نمرات از صفر تا ۱۲۰ است.

سرمایه اجتماعی نیز متغیر مستقل تحقیق است. در این پژوهش، سرمایه اجتماعی به سه بُعد مشارکت اجتماعی و ارتباط اجتماعی و اعتماد اجتماعی تقسیم شده است. مشارکت اجتماعی به عنوان یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی، به معنی سهمی در چیزی داشتن و از آن سود بردن یا در گروهی شرکت جستن و بنابراین، با آن همکاری داشتن است (بیرو، ۱۳۷۰). از دیگر ابعاد سرمایه اجتماعی، ارتباط اجتماعی است که مجموعه روابط و مناسباتی است که شخص با افراد دیگر در ملاقات های دوستانه، دیدوبازدیدها، دادوستدها و مبادلات و خدمات، برقرار می کند (بختیاری، ۱۳۸۲؛ به نقل از: علی زاده قوی فکر، ۱۳۸۸). اعتماد نیز از دیگر مفاهیم کلیدی در نظریه سرمایه اجتماعی است و تعریف آن عبارت است از تمایل فرد به قبول خطر در رفتار با دیگران. این تمایل مبتنی بر حسن اطمینان

است که براساس آن، دیگران به گونه‌ای رفتار خواهند کرد که از آن‌ها انتظار می‌رود (علمی و همکاران، ۱۳۸۴). اعتماد به سه صورت نمود می‌یابد: ۱. اعتماد بین شخصی یا اعتماد به افراد آشنا؛ ۲. اعتماد اجتماعی یا اعتماد تعمیم یافته یا اعتماد به بیگانگان^۲؛ ۳. اعتماد مدنی یا اعتماد به سازمان‌ها و نهادها^۳ (شارع‌پور، ۱۳۸۸). اعتماد بین شخصی، نشان دهنده میزان اعتماد به افراد فامیل، دوست، همسایه و نظایر آن است. اعتماد تعمیم یافته، داشتن حسن ظن به افراد جامعه (غریبه‌ها)، جدای از تعلق آن‌ها به گروه‌های سنی، جنسی، قومی و قبیله‌ای است. اعتماد نهادی نیز نشان دهنده میزان اعتماد به نهادها و مسئولان اداره کشور است (افشانی و همکاران، ۱۳۸۸).

همان‌گونه که در تعریف نظری گفته شد، سرمایه اجتماعی با سه بُعد مشارکت اجتماعی و ارتباط اجتماعی و اعتماد اجتماعی سنجیده می‌شود. بُعد مشارکت اجتماعی با ۱۶ گویه در دو بخش رسمی و غیررسمی و با این پرسش سنجیده شده که چه اندازه در گروه‌ها یا فعالیت‌ها مشارکت داشته‌اند و برای سنجش ارتباط اجتماعی نیز از ۹ گویه استفاده شده است. ارتباط اجتماعی نیز با این سؤال سنجیده شده که میزان روابط و احساس دوستی و صمیمیت و نزدیکی فرد را به اعضای خانواده، فامیل، دوستان، همکاران، همسایگان، اهالی محله، افراد هم‌قوم و هم‌مذهب، همشهری‌ها و مردم ایران مشخص کنید. برای سنجش اعتماد اجتماعی نیز از ۲۶ گویه استفاده شده است. از آن میان، ۱۰ گویه اعتماد بین شخصی و ۱۴ گویه اعتماد نهادی و ۲ گویه نیز اعتماد تعمیم یافته یا عمومی را می‌سنجند.

در هر سه بُعد، پاسخ‌ها در قالب پنج گزینه اصلاً، خیلی کم، تاحدودی، زیاد و خیلی زیاد و به ترتیب با کدهای ۰ تا ۴ ارائه شده است. سپس نمرات خام سه بُعد با هم جمع زده شده و نمره کلی سرمایه اجتماعی به دست آمده است.

1. Interpersonal Trust

2. Social Trust

3. Civic Trust

یافته‌های توصیفی

یافته‌هایی که از ۳۸۰ پرسش‌نامه بررسی شده است، نشان می‌دهند ۴/۵۲ درصد آن‌ها زن و نیز ۴۷/۶ درصد آن‌ها مرد بوده‌اند. همچنین، از میان پاسخ‌گویان تحقیق ۷۴/۷ درصد کل پاسخ‌گویان مجرد و ۲۳/۹ درصد آن‌ها متأهل و ۱/۳ درصد کل پاسخ‌گویان نیز مطلقه بوده‌اند. ۶/۱۲ درصد پاسخ‌گویان تحصیلاتی در سطح سیکل، ۳۰/۳ درصد دیپلم، ۱۵ درصد تحصیلات فوق‌دیپلم، ۳۳/۹ درصد لیسانس و ۸/۲ درصد نیز فوق‌لیسانس و بالاتر داشتند. دامنه سنی پاسخ‌گویان نیز بین ۱۵ تا ۲۹ سال در نوسان بوده و بیشترین فراوانی آن به ۲۰ سالگی مربوط است.

جدول ۱. توزیع درصدی متغیرهای وابسته و مستقل تحقیق.

متغیرها	پایین	متوسط	بالا	جمع کل
شادی	۳۲/۴	۳۷/۶	۳۰	۱۰۰
شادی احساسی	۳۷/۴	۳۱/۸	۳۰/۸	۱۰۰
شادی شناختی	۳۷/۱	۳۵	۲۷/۹	۱۰۰
شادی اجتماعی	۳۶/۶	۳۱/۶	۳۱/۸	۱۰۰
سرمایه اجتماعی	۳۳/۴	۳۵/۸	۳۰/۸	۱۰۰
اعتماد اجتماعی	۳۳/۲	۳۴/۲	۳۲/۶	۱۰۰
مشارکت اجتماعی	۳۳/۲	۳۶/۱	۳۰/۸	۱۰۰
ارتباط اجتماعی	۳۵/۳	۳۶/۱	۲۸/۷	۱۰۰
پایگاه اقتصادی اجتماعی	۳۶/۲	۳۲/۸	۳۱	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، توزیع درصدی متغیر وابسته بدین‌گونه است که میزان شادی ۳۲/۴ درصد از پاسخ‌گویان کم و ۳۷/۶ درصد آن‌ها متوسط و میزان شادی ۳۰ درصد کل پاسخ‌گویان زیاد بوده است. بر این اساس، می‌توان گفت میزان شادی جمعیت نمونه در مجموع، متوسط است. میزان بُعد احساسی شادی ۳۷/۴ درصد از پاسخ‌گویان کم و ۳۱/۸ درصد متوسط و ۳۰/۸ درصد زیاد است. میزان بُعد شناختی شادی ۳۷/۱ درصد از پاسخ‌گویان

کم و ۳۵ درصد متوسط و ۲۷/۹ درصد زیاد است. میزان بُعد اجتماعی شادی ۳۶/۶ درصد از پاسخ‌گویان کم و ۳۱/۶ درصد از پاسخ‌گویان متوسط و ۳۱/۸ درصد از پاسخ‌گویان زیاد است. از داده‌های جدول، این‌گونه بر می‌آید که از میان ابعاد شادی، شادی اجتماعی پاسخ‌گویان بیشتر و شادی شناختی آن‌ها کمتر از سه بُعد دیگر است.

سرمایه اجتماعی، متغیر مستقل تحقیق است که براساس جدول ۱، میزان سرمایه اجتماعی ۳۳/۴ درصد از پاسخ‌گویان کم و ۳۵/۸ درصد کل پاسخ‌گویان متوسط و سرمایه اجتماعی ۳۰/۸ درصد کل جمعیت نمونه نیز فراوان است.

نتایج توصیفی ابعاد سرمایه اجتماعی نیز بدین‌گونه است که میزان ارتباطات اجتماعی ۳۵/۳ درصد از پاسخ‌گویان کم و ۳۶/۱ درصد متوسط و ۲۸/۷ درصد کل جمعیت نمونه نیز زیاد بوده است. همچنین، براساس نتایج می‌توان گفت بیشترین تعداد پاسخ‌گویان هیچ رابطه‌ای با همسایگان و اهالی محله نداشته و بیشترین میزان روابط و احساس صمیمیت را با اعضای خانواده و دوستان خود دارند. میزان مشارکت ۳۳/۲ درصد از پاسخ‌گویان نیز کم و ۳۶/۱ درصد متوسط و ۳۰/۸ درصد کل جمعیت نمونه نیز زیاد بوده است. مشارکت اجتماعی به دو بُعد رسمی و غیررسمی تقسیم شد. نتایج نشان می‌دهد میزان مشارکت رسمی پاسخ‌گویان، در مجموع خیلی کم است. در گزینه‌های مختلف، میانگین مشارکت در گروه‌های صنفی و کارگری و احزاب و گروه‌های سیاسی کمتر از سایر گروه‌ها است. در بُعد غیررسمی مشارکت اجتماعی نیز تمامی ابعاد میزان مشارکت غیررسمی جمعیت نمونه در مجموع، بین دو گزینه خیلی کم و تاحدی قرار دارد.

همچنین، میزان اعتماد اجتماعی ۳۳/۲ درصد پاسخ‌گویان کم و ۳۴/۲ درصد متوسط و ۳۲/۶ درصد زیاد بوده است. اعتماد اجتماعی سه بُعد تعمیم یافته و بین‌شخصی و نهادی دارد. برای سنجش بُعد تعمیم یافته اعتماد اجتماعی، دو پرسش مطرح شده است. پرسش اول، بدین‌گونه است: فکر می‌کنید به اکثر مردم تا چه حد می‌توان اعتماد کرد؟ یافته‌ها حاکی از آن است که بیشترین پاسخ‌گویان به میزان خیلی کم به اکثر مردم اعتماد دارند. در

پرسش دوم، از پاسخ‌گویان خواسته شد تا میزان موافقت یا مخالف خود را با این جمله که «اکثر مردم صادق‌اند» بیان کنند. بیشترین تعداد پاسخ‌گویان کاملاً مخالف بوده‌اند. در واقع، پاسخ‌گویان در مجموع، نگرشی منفی به صداقت اکثر مردم دارند. در بُعد بین شخصی نیز بیشترین تعداد پاسخ‌گویان گفته‌اند به همسایگان، هم‌محله‌ای‌ها، هم‌شهری‌ها، هم‌مذهبی‌ها و ایرانیان اصلاً اعتماد ندارند. همچنین، به میزان خیلی کم به هم‌طایفه‌ای‌ها و به میزان متوسط به دوستان و همکاران و به میزان خیلی زیاد به اعضای خانواده خود اعتماد داشته‌اند. در خصوص اعتماد نهادی نیز بیشترین تعداد پاسخ‌گویان اظهار داشته‌اند که به روحانیان، نمایندگان مجلس، اعضای شورای شهر و روستا، مدیران دستگاه‌های اجرایی و رادیو و تلویزیون داخلی اصلاً اعتماد ندارند. بیشترین میزان اعتماد در میان جمعیت نمونه به معلمان و سپس پزشکان و استادان دانشگاه و کمترین میزان اعتماد نیز به نمایندگان مجلس و روحانیان مربوط است. همچنین، براساس یافته‌های جدول ۱، پایگاه اقتصادی اجتماعی ۳۶/۲ درصد از پاسخ‌گویان ضعیف و ۳۲/۸ درصد متوسط و ۳۱ درصد نیز قوی است.

یافته‌های تحلیلی

جدول ۲. بررسی رابطه شادی و جنسیت.

مقدار p	مقدار تی	اختلاف میانگین	میانگین	تعداد	جنسیت	متغیر وابسته
۰/۵۸۶	-۰/۵۴۵	۰/۸	۵۷/۹	۱۹۹	زن	شادی
			۵۸/۷	۱۸۱	مرد	

با توجه به جدول ۲، مقدار تی در مقدار p ۰/۵۸۶ با ۰/۵۴۵- برابر است که حاکی از آن است که بین جنسیت افراد و میزان شادی آن‌ها رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

جدول ۳. بررسی رابطه شادی و وضعیت تأهل.

مقدار p	مقدار یو من وینتی	اختلاف میانگین	میانگین	تعداد	وضعیت تأهل	متغیر وابسته
۰/۱۲۶	۱۱/۶۰۰	۲/۲	۵۷/۷	۲۸۹	مجرد	شادی
			۵۹/۹	۹۱	متأهل	

آزمون‌های تی و F، آزمون‌های پارامتری هستند و بنابراین، زمانی کاربرد دارند که مشاهدات از جامعه نرمال انتخاب شده باشند، اطلاعاتی که با هم مقایسه می‌شوند، باید تقریباً پراکنش یکسانی داشته باشند و توزیع پاسخ‌گویان در مقولات مختلف متغیر، به لحاظ تعداد به هم نزدیک باشند (کلانتری، ۱۳۸۵). اگر یکی از این شرایط موجود نباشد، باید از آزمون‌های غیرپارامتری استفاده کرد (کلانتری، ۱۳۸۵). در اینجا، این متغیر شرط سوم را برای استفاده از آزمون‌های پارامتری ندارد؛ زیرا تعداد افراد متأهل ۹۱ نفر و مجردها ۲۸۹ نفر بوده‌اند. بنابراین، تعداد نمونه‌ها در مقوله‌ها برابر نیست و نمی‌توان از آزمون تی استفاده کرد که آزمونی پارامتری است. معادل ناپارامتری آزمون تی، آزمون یومن ویتنی است و در تحقیق حاضر از آن استفاده شده است. بدین طریق، جدول ۳ حاکی از آن است که سطح معنی‌داری ۰/۱۲۶ است که این گویای آن است که بین وضعیت تأهل و میزان شادی افراد رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

دیگر نتایجی که در جدول ۴ آمده است، نشان می‌دهند مقدار ۲ پیرسون به دست آمده از رابطه میان سرمایه اجتماعی و میزان شادی ۰/۴۱۳ و به لحاظ آماری در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار است. جهت رابطه نیز میان دو متغیر مستقیم است؛ یعنی با افزایش در میزان سرمایه اجتماعی افراد بر میزان شادی آن‌ها افزوده می‌شود. این نتیجه با یافته‌های هلیول (۲۰۰۳)، هلیول (۲۰۰۴)، چانگ (۲۰۰۹)، لیونگ و همکاران (۲۰۱۰)، میرشاه جعفری و همکاران (۱۳۸۱)، چلبی و موسوی (۱۳۸۷) و گنجی (۱۳۸۷) همخوانی دارد. ضریب همبستگی حاکی از آن است که شدت رابطه میان سرمایه اجتماعی و شادی متوسط است.

جدول ۴. ضریب همبستگی بین شادی و متغیرهای مستقل موضوع مطالعه.

مقدار p	ضریب همبستگی	متغیرهای مستقل تحقیق
۰/۰۰۰	۰/۴۱۳	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۴۴۷	ارتباط اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۲۴۱	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۱۷	مشارکت رسمی
۰/۰۰۰	۰/۲۲۲	مشارکت غیررسمی

مقدار p	ضریب هم‌بستگی	متغیرهای مستقل تحقیق
۰/۰۰۰	۰/۳۲۷	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۲۹۶	اعتماد بین شخصی
۰/۰۰۰	۰/۲۷۹	اعتماد نهادی
۰/۰۰۰	۰/۲۹۱	اعتماد تعمیم یافته
۰/۰۰۰	۰/۲۳۶	پایگاه اقتصادی اجتماعی
۰/۰۶۷	-۰/۰۹۵	سن

ارتباط اجتماعی از ابعاد سرمایه اجتماعی است که مقدار r پیرسون به دست آمده از رابطه میان آن و میزان شادی $0/477$ و در سطح $0/99$ معنی دار است؛ یعنی بین دو متغیر رابطه وجود دارد. جهت رابطه مستقیم است؛ یعنی هرچه شبکه روابط گسترده تر باشد، میزان شادی نیز افزایش می یابد. این نتیجه با یافته های لکس (۲۰۰۶)، دولان و همکاران (۲۰۰۸)، پاودتاو (۲۰۰۸)، چانگ (۲۰۰۹)، لیونگ و همکاران (۲۰۱۰)، جعفری و همکاران (۱۳۸۳) و ارحمی (۱۳۸۵) همخوانی دارد.

از دیگر ابعاد سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی است. نتایج نشان می دهد مقادیر p به دست آمده از رابطه میان مشارکت اجتماعی و شادی نیز در سطح 99 درصد معنی دار است. بدین معنی که بین میزان مشارکت اجتماعی و شادی رابطه وجود دارد. جهت رابطه نیز مستقیم است؛ یعنی هرچه میزان مشارکت اجتماعی افراد افزایش یابد، بر میزان شادی آن ها افزوده می شود. این نتیجه با یافته های بردبورن و کیلویتز (۱۹۶۵)، فیلیپس (۱۹۷۶)، دولان و همکاران (۲۰۰۸)، همخوانی دارد. همچنین، شدت رابطه میان مشارکت اجتماعی و شادی $0/241$ است که ضعیف است. این مسئله درباره هر دو بعد مشارکت، یعنی مشارکت رسمی و غیررسمی نیز صدق می کند.

اعتماد اجتماعی نیز از دیگر ابعاد سرمایه اجتماعی است که مقدار r پیرسون به دست آمده از رابطه میان آن و میزان شادی نیز $0/327$ و مقدار p $0/000$ است که از نظر آماری در سطح $0/99$ معنی دار است. بنابراین، می توان گفت بین دو متغیر رابطه وجود دارد. جهت

رابطه مستقیم است؛ یعنی هرچه میزان اعتماد اجتماعی افراد بیشتر باشد، میزان شادی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. این نتیجه با یافته‌های هلیول (۲۰۰۴)، دولان و همکاران (۲۰۰۸)، چانگ (۲۰۰۹)، لیونگ و همکاران (۲۰۱۰) و چلبی و موسوی (۱۳۸۷) همخوانی دارد. شدت رابطه میان دو متغیر نیز متوسط است. اعتماد اجتماعی، خود به سه بُعد ریزتر تقسیم شده که شامل اعتماد بین شخصی و اعتماد نهادی و اعتماد تعمیم یافته است. نتایج نشان می‌دهد هر سه نوع اعتماد با شادی رابطه دارند و جهت رابطه نیز مستقیم است. این نتیجه با یافته‌های هادسون (۲۰۰۶)، بجرنسکو (۲۰۰۶)، تاو و داینر (۲۰۰۷) و دهقانی (۱۳۹۰) همخوانی دارد. شدت رابطه در هر سه مورد ضعیف است؛ یعنی افزایش در میزان اعتماد بین شخصی و نهادی و تعمیم یافته با افزایش ناچیزی در میزان شادی همراه است. یافته‌های جدول ۴ همچنین، حاکی از آن است که مقدار r پیرسون به‌دست آمده از رابطه میان پایگاه اقتصادی اجتماعی و شادی $0/236$ و در سطح $0/99$ معنی‌دار است. این در حالی است که رابطه سن و شادی معنی‌دار نیست. در این تحقیق، از تحلیل رگرسیونی برای ابعاد مختلف متغیر مستقل (سرمایه اجتماعی) و متغیر پایگاه اقتصادی اجتماعی به‌منظور تبیین تغییرات متغیر وابسته (شادی) انجام شده است که نتایج آن را در جدول ۵ می‌بینیم:

جدول ۵. تحلیل رگرسیون؛ بررسی تأثیر هم‌زمان ابعاد متغیر مستقل بر متغیر وابسته (شادی).

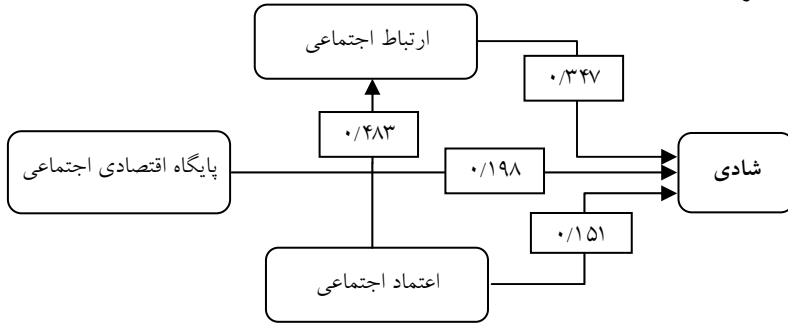
مقدار p	مقدار تی	ضریب تأثیر استاندارد Beta	ضریب تأثیر غیراستاندارد B	متغیرهای مستقل	
۰/۰۰۱	۹/۲۱۷	-	۲۸/۴۳۹	مقدار کل	
۰/۰۰۱	۶/۶۸۵	۰/۳۴۷	۰/۷۷۸	ابعاد سرمایه اجتماعی	
۰/۲۶۳	۱/۱۲۲	۰/۰۵۶	۰/۰۸۷		مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۵	۲/۸۰۶	۰/۱۵۱	۰/۱۳۳		اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۱	۴/۳۳۱	۰/۱۹۸	۱/۱۶۰	پایگاه اقتصادی اجتماعی	
مقدار p آزمون F	مقدار آزمون مقایسه میانگین‌ها (F)	مربع ضریب هم‌بستگی چندگانه تعدیل یافته	مربع ضریب هم‌بستگی چندگانه	ضریب هم‌بستگی چندگانه	
۰/۰۰۱	۳۲/۷۰۰	۰/۲۵۸	۰/۲۶۷	۰/۵۱۶	

همان‌گونه که مشخص است، پس از آزمون فرضیه‌ها در تحلیل رگرسیونی، همه متغیرهای تحقیق به‌جز متغیرهای زمینه‌ای (جنس و سن و وضعیت تأهل) با شادی رابطه دارند. اگرچه مقدار p و شدت این روابط متفاوت است. در این مرحله، یافته‌ها را براساس تحلیل رگرسیون بررسی و با کنترل کردن برخی متغیرها، رابطه ابعاد متغیر مستقل با متغیر وابسته نیز بررسی می‌شود. آن‌گونه‌که یافته‌های جداول فوق نشان می‌دهند، رابطه میان بُعد مشارکت اجتماعی با شادی به‌لحاظ آماری معنی‌دار نیست؛ اما مقدار p به‌دست آمده از بُعد ارتباط اجتماعی ($0/001$) و اعتماد اجتماعی ($0/005$)، به‌لحاظ آماری معنی‌دار است. جهت رابطه در هر دو بُعد مستقیم است؛ یعنی افزایش در میزان این ابعاد، میزان شادی را افزایش می‌دهد. همچنین، مقدار p به‌دست آمده از پایگاه اقتصادی اجتماعی نیز ($0/001$) است که نشان می‌دهد رابطه میان شادی و پایگاه اقتصادی اجتماعی به‌لحاظ آماری معنی‌دار است. از میان متغیرهای مذکور، مقدار بتای بُعد ارتباطات اجتماعی $0/347$ بوده و از سایر ابعاد بیشتر است. درواقع، به‌ازای هر واحد تغییر در میزان ارتباطات اجتماعی (گستره روابط) افراد، به میزان $0/347$ بر شادی آن‌ها افزوده می‌شود.

همچنین، از آنجایی که در روش اینتر، همه متغیرها هم‌زمان وارد معادله رگرسیون می‌شوند، R^2 به‌دست آمده نشان می‌دهد متغیرهای مستقل در مجموع، چند درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند (کلاتری، ۱۳۸۵). مقدار R^2 به‌دست آمده در تحقیق کنونی، $0/25$ است که نشان می‌دهد مجموع متغیرهای مستقل تحقیق، ۲۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. به‌عبارتی، ۲۵ درصد از تغییرات میزان شادی ناشی از دو بُعد سرمایه اجتماعی (ارتباط اجتماعی و اعتماد اجتماعی) و پایگاه اقتصادی اجتماعی بوده و ۷۵ درصد تغییرات باقی‌مانده، متأثر از عوامل و متغیرهایی است که در تحقیق حاضر مدنظر نبوده‌اند.

1. Adjusted R Squar

تحلیل مسیر

همان‌گونه که مدل تحلیل مسیر نشان می‌دهد، از میان متغیرهای مستقل وارد شده در معادله رگرسیونی، متغیرهای ارتباط اجتماعی، اعتماد اجتماعی و پایگاه اقتصادی اجتماعی آثار مستقیمی بر شادی دارند. به‌نحوی که ارتباط اجتماعی با ضریب مسیر ۰/۳۴۷ بیشترین ضریب مسیر را دارد و اولین تبیین‌کننده میزان شادی است. پس از آن، پایگاه اقتصادی اجتماعی با ضریب مسیر ۰/۱۹۸ و اعتماد اجتماعی با ضریب مسیر ۰/۱۵۱ بر شادی تأثیر می‌گذارند. همچنین، براساس مدل، فقط متغیر اعتماد اجتماعی با ضریب ۰/۳۱۸ بر شادی اثر غیرمستقیم دارد. مجموع آثار مستقیم و غیرمستقیم نیز نشان‌دهنده آن است که ارتباط اجتماعی بیشترین تأثیر را بر شادی دارد و مهم‌ترین تبیین‌کننده شادی جوانان در شهر بابلسر به‌شمار می‌رود.

بحث

جوانی مهم‌ترین و بحرانی‌ترین فصل زندگی هر فردی محسوب می‌شود. رویارویی فرد با مسائل و مشکلات جمعی و جدایی از خانواده و شروع فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی و فکری، از دغدغه‌های مهم هر جوانی است که با آن روبه‌رو می‌شود؛ از این رو، وجود احساس شادی بین جوانان، به شادی خانواده او و سپس جامعه او منجر می‌شود. این

تحقیق نیز درصدد بود تا میزان شادی جوانان و نیز تأثیر متغیر سرمایه اجتماعی بر آن را بررسی و مطالعه کند. همچنین، مطالعه تأثیر ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی (ارتباط اجتماعی و اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی) بر شادی از دیگر اهداف این تحقیق بود. نتایج این تحقیق، حاکی از این بودند که به طور کلی، شادی پاسخ‌گویان متوسط و متغیر اصلی تحقیق که سرمایه اجتماعی است بر شادی تأثیرگذار است.

بر اساس رویکرد تحلیل شبکه که بر منبع و ابزار موجود در داخل شبکه‌های اجتماعی تأکید دارد، می‌توان رابطه سرمایه اجتماعی با شادی را تبیین کرد. به گونه‌ای که دسترسی به پیوندهای اجتماعی متنوع و با قوت متفاوت، دسترسی به منابع حمایتی متنوع را فراهم می‌سازد و بدین طریق، شادی را افزایش می‌دهد. از طرفی، همان‌گونه که قبلاً نیز گفته شد، شادی، خود بُعد اجتماعی دارد. بدین معنی که فرد شادکام، روابط اجتماعی خوبی با دیگران برقرار می‌کند و بدین طریق، می‌تواند از آن‌ها حمایت اجتماعی دریافت کند. از این رو، در شادکامی، ارزشیابی افراد از خود و زندگی‌شان، جنبه‌های شناختی مثل قضاوت درباره‌ی خوشنودی از زندگی، جنبه‌های هیجانی از جمله خلق و عواطف و جنبه‌های اجتماعی مانند دوست داشتن انسان‌های دیگر را دربرمی‌گیرد.

از دیگر نتایج مهم این تحقیق آن است که از میان ابعاد سرمایه اجتماعی، بُعد ارتباط اجتماعی و اعتماد اجتماعی، موجب افزایش میزان شادی می‌شوند. میزان تأثیرگذاری ارتباط اجتماعی از سایر ابعاد سرمایه اجتماعی بیشتر است. این نتیجه مصداق گفته هیوم است که شادی را فقط از طریق ارتباط با دیگر مردم دست‌یافتنی می‌داند (هالر^۱ و هادلر^۲، ۲۰۰۶). اندیشمندانی همچون برادبورن و آرگایل و دیگران نیز مطالعات متعددی کرده‌اند. این مطالعات نشان می‌دهد توانایی ایجاد روابط صمیمانه با دیگران و ایفای مناسب نقش‌های واقعی خود در قبال مردم، همسر، والدین، فرزندان، خویشاوندان، دوستان، همسایگان و همکاران از منابع اصلی رضایت از زندگی و شادی‌اند (هالر^۳ و هادلر^۴،

1. Haller

2. Hadler

3. Haller

4. Hadler

۲۰۰۶). دولان و همکاران (۲۰۰۸) نیز نشان داده‌اند که در آمیختن با مردم و ارتباطات اجتماعی با شادی رابطه دارد. وینهوون^۱ و کالمیجن^۲ (۲۰۰۵) نیز بر تأثیر روابط اجتماعی بر شادی تأکید کرده‌اند. بدین ترتیب، می‌توان گفت روابط اجتماعی و روابط گروهی، سرچشمه‌ای برای شادی و شادکامی است. هنگامی که افراد منافع مشترک پیدا می‌کنند و متحد می‌شوند، نه تنها به دلیل دفاع از آن منافع، بلکه به دلیل نفس اتحاد با یکدیگر از لذت همدلی و یگانگی با دیگران بهره‌مند می‌شوند و احساس شادمانی و رضایت از زندگی در آن‌ها به وجود می‌آید (دورکیم، ۱۳۶۷؛ به نقل از: علی‌زاده قوی‌فکر، ۱۳۸۸).

اعتماد اجتماعی نیز از دیگر ابعاد سرمایه اجتماعی است که مشخص شد با شادی رابطه معنی‌دار دارد. این نتیجه با نظریات و نتایج مطالعات قبل همخوانی دارد؛ به گونه‌ای که دولان و همکاران در مروری بر بیش از ۱۰۰ پژوهش، نشان دادند اعتماد قویاً با شادی رابطه دارد (دولان و همکاران، ۲۰۰۸). بر این اساس، می‌توان گفت سرمایه اجتماعی پیوندی که بر هنجارهای اعتماد و مقیاس عمل جمعی و هم‌بستگی گروهی تأکید دارد (ساعی مهر، ۱۳۸۳) نیز مبین رابطه سرمایه اجتماعی و شادی است. این بدین معناست که با ایجاد اعتماد در روابط اجتماعی، حس انسجام، یکرنگی و هم‌بستگی متقابل افزایش می‌یابد. به دنبال آن، احساس دوست داشتن و دوست داشته شدن افزایش می‌یابد و این شادی و رضایت را در افراد تقویت می‌کند.

یافته‌های دیگر همچنین، حاکی از آن بودند که هرچه پایگاه اقتصادی اجتماعی افزایش یابد، میزان شادی افراد نیز بیشتر خواهد بود. در واقع، پایگاه اقتصادی اجتماعی از دیگر تبیین‌کننده‌های شادی است. به‌طور کلی، براساس نتایج تحقیق می‌توان گفت بیشترین عامل شادی جوانان در شهر بابلسر ارتباطات اجتماعی است. مکان‌های تفریحی در شهر بابلسر، کافی‌شاپ‌های کنار دریا و رودخانه شهر هستند که محلی برای دور هم جمع شدن جوانان و گپ‌زدن فراهم می‌کند؛ از این رو، به دلیل تأثیر تعیین‌کننده ارتباطات اجتماعی در شادی، لزوم بررسی عامل‌های اجتماعی در افزایش شادی جوانان ضروری به نظر می‌رسد.

1. Veenhoven

2. Kalmijn

پیشنهادها

- در اینجا نیز برای افزایش شادی جوانان چند پیشنهاد مطرح می‌شود:
- ۱- افزایش امکانات آموزشی و تفریحی و سرگرمی؛
  - ۲- افزایش ارتباطات میان مسئولان و جوانان برای رفع مشکلات آنان؛
  - ۳- افزایش ارتباطات اجتماعی بین جوانان شهر از طریق ایجاد کانون‌ها و سازمان‌های اجتماعی جوانان.

- آرگایل، م. (۱۳۸۳)، روان‌شناسی شادی، (ترجمه مسعود گوهری انارکی و دیگران)، اصفهان: جهاد دانشگاهی.
- آل یاسین، م. (۱۳۸۰)، شادی و نشاط در محیط مدرسه، تربیت، ش ۱.
- آیزنک، م. (۱۳۷۸)، روان‌شناسی شادی، (ترجمه مهرداد فیروزبخت و خشایار بیگی)، تهران: بدر.
- اجتهادی، م. (۱۳۸۶)، سرمایه اجتماعی، پژوهشنامه علوم انسانی، ش ۵۳: ۱ تا ۱۲.
- ارحمی، ک. (۱۳۸۵)، بررسی رابطه گرایش دینی و روابط اجتماعی و پیشرفت تحصیلی با شادی دانشجویان بومی و غیربومی رشته‌های مختلف دانشگاه تبریز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی تربیتی دانشگاه تبریز.
- افشانی، ع و دیگران. (۱۳۸۸)، اعتماد اجتماعی در شهر یزد: تحلیلی از سطوح و عوامل، جامعه‌شناسی کاربردی، س ۲۰، شماره پیاپی (۳۶): ۷۴ تا ۵۷.
- الوانی، م. و نقوی، م. (۱۳۸۰)، سرمایه اجتماعی، مفاهیم و نظریه‌ها، فصلنامه مدیریت، ش ۳۳ و ۳۴: ۲۶ تا ۳۳.
- بهزاد، د. (۱۳۸۴)، سرمایه اجتماعی بستری برای ارتقای سلامت روان، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، س ۲، ش ۶: ۴۳ تا ۵۳.
- بیرو، آ. (۱۳۷۰)، فرهنگ علوم اجتماعی، (ترجمه باقر ساروخانی)، ج ۱، تهران: کیهان.
- جعفری، ابراهیم و دیگران. (۱۳۸۳)، بررسی میزان شادمانی و عوامل همبسته آن در میان دانشجویان دانشگاه‌های شهر اصفهان، گزارش نهایی طرح پژوهشی، معاونت پژوهشی دانشگاه اصفهان، شماره طرح: ۸۲۰۱۰۱.
- چلبی، م. و موسوی، س. م. (۱۳۸۷)، بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر شادمانی در سطوح خرد و کلان، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره نهم، ش ۱ و ۲.
- خدایی، ا. (۱۳۸۸)، بررسی رابطه سرمایه اقتصادی و فرهنگی والدین دانش‌آموزان با احتمال قبولی آن‌ها در آزمون سراسری سال تحصیلی ۱۳۸۵، فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، س ۱، ش ۴: ۸۴ تا ۶۵.
- خوش‌فر، غ. (۱۳۸۷)، تأثیر سرمایه اجتماعی بر مشارکت سیاسی، رساله دکتری، رشته جامعه‌شناسی سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده علوم اجتماعی.
- دریکوندی، ه. (۱۳۸۱)، بررسی عوامل نشاط‌انگیز در دانش‌آموزان مدارس راهنمایی پسرانه شهر اصفهان از نظر مدیران و مربیان پرورشی، پایان‌نامه

- کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان.
- دهقانی، ح. (۱۳۹۰)، رابطه مشارکت اجتماعی با شادی دانشجویان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ربانی، ر. (۱۳۸۶)، فرهنگ و شادی: رویکردی نظری و تجربی در زندگی روزمره سرپرستان خانوار در شهر اصفهان، انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، س ۳، ش ۸.
- رحیمی یگانه، ز. (۱۳۸۶)، خانواده شاد و بانشاط (خانواده موفق/دفتر ۳)، چ ۱، تهران: سازمان ملی جوانان.
- ریتزر، ج. (۱۳۷۴)، نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، (ترجمه محسن ثلاثی)، تهران: علمی.
- ساعی مهر، م. (۱۳۸۳)، بررسی سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی و مهاجرت و استقرار در شهرهای بزرگ: مورد شهر تبریز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه الزهرا.
- شارع‌پور، م. (۱۳۸۸)، بررسی عوامل مؤثر بر اعتماد اجتماعی به نیروهای انتظامی (مطالعه موردی: استان مازندران)، جامعه‌شناسی کاربردی، س ۲۰، شماره پیاپی (۳۶): ۱۶ تا ۱۶.
- طاهریان، م. (۱۳۸۱)، چرا شادی از جامعه ما رخت بر بسته است، روزنامه اعتماد ۲۱ دی ۱۳۸۱، ص ۴.
- علمی، ز. (میلا) و دیگران. (۱۳۸۴)، سرمایه اجتماعی و چگونگی تأثیر آن بر اقتصاد، مجله تحقیقات اقتصادی، ش ۷۱: ۲۳۹ تا ۲۹۶.
- علی‌زاده قوی‌فکر، ر. (۱۳۸۸)، بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی بین زنان ۲۰ تا ۴۰ سال شهر تبریز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مطالعات زنان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان.
- کشاورز، ا. (۱۳۸۴)، بررسی رابطه بین شادکامی با سرزندگی، جزمیت- انعطاف‌پذیری و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی در مردم شهر اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان.

- کلاتری، خ. (۱۳۸۵)، پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی اقتصادی با استفاده از نرم‌افزار SPSS، ج ۲، تهران: مهندسان مشاور طرح و منظر.
- گلزاری، م. (۱۳۸۷)، روان‌شناسی مثبت‌گرا، رویکرد هزاره سوم، ماهنامه حدیث زندگی، س ۸، خرداد و تیر ۱۳۸۷، ش ۲ (پیاپی ۴۱).
- گنجی، م. (۱۳۸۷)، تحلیل عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر میزان احساس شادی سرپرستان خانوار در شهر اصفهان، پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان.
- لهسایی‌زاده، ع. و مرادی، گ. (۱۳۸۶)، رابطه سرمایه اجتماعی و سلامت روان در مهاجران، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، س ۷، ش ۲۶: ۱۶۱ تا ۱۸۰.
- ماجدی، س.م. و لهسایی‌زاده، ع. (۱۳۸۵)، بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی: مطالعه موردی در روستاهای استان فارس، فصلنامه روستا و توسعه، س ۹، ش ۴: ۹۱ تا ۱۳۵.
- مظاهری، ن. (۱۳۸۶)، بررسی رابطه بین نگرش دینی، سبک‌های مقابله‌ای (کارآمد و ناکارآمد) و شادکامی دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی منطقه ۹ شهر تهران، کارشناسی ارشد رشته راهنمایی و مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهراء.
- میرشاه جعفری، ا. و دیگران. (۱۳۸۱)، شادمانی و عوامل مؤثر بر آن، تازه‌های علوم‌شناختی، س ۴، ش ۳.
- ناطق‌پور، م. و فیروزآبادی، س.ا. (۱۳۸۴)، سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری آن در شهر تهران، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ششم، ش ۴: ۵۹ تا ۹۱.
- Bartolini, S. & Bilancini, E. & Pugno, M. (2008), Did the Decline in Social Capital Depress Americans' Happiness? University of Siena - Department of Economics and University of Cassino - Department of Economic Sciences. <http://papers.ssrn.com>.
- Bjornskov, C. (2006), The multiple facets of social capital, *European Journal of Political Economy*, Vol. 22, No.1: 22-40.
- Bradburn, N. M., & Caplovitz, D. (1965), Report of Happiness. Chicago: Aldine publishing company.
- Bruni, L. & Stanca, L. (2008), Watching alone. Happiness, Relational goods and television, *Journal of Economic Behavior and Organization*, Vol. 65, Issues 3-4: 506-528.

- Chang, Wen-Chun (2009), Social capital and subjective happiness in Taiwan, *International Journal of Social Economics*, Vol. 36, No. 8: 844-868.
- Demir, M. & O'zdemir, M. (2010), Friendship, Need Satisfaction and Happiness, *Journal of Happiness Studies*, 11:243-259.
- Dickey, M. T. (1999), The pursuit of Happiness. [http:// www.Dickey.Org/happy. Htm](http://www.Dickey.Org/happy.Htm).
- Diener, E. & Suh, E. M. (1997), Measuring quality of life: Economic, social and subjective indicators. *Social Indicators Research*,40:189-216.
- Dolan, P. & Peasgood, T., & White, M. (2008), Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology*, 29, 94-122.
- Haller, M. & Hadler, M. (2006), "How social relations and structures can produce happiness and unhappiness" .An international comparative analysis. *Social Indicators Research*, 75:169-216.
- Helliwell, J.F. (2003), How's life? Combining individual and national variables to explain subjective well-being, *Economic Modelling*, Vol. 20, pp. 331-60.
- Helliwell, J.F. (2004), Well-being and social capital: does suicide pose a puzzle?, NBER Working Paper, No. 10896, NBER, Cambridge, MA.
- Hudson, J. (2006), *Institutional trust and subjective well being across the EU*. *Kyklos*, 59: 43-62.
- Kesebir P., & Diener Ed., (2008), In Pursuit of Happiness: Empirical Answers to Philosophical Questions, *Perspectives on Psychological Science*, Volume 3(2): 117-125: <http://pps.sagepub.com/>
- Lelkes, O. (2006), Knowing what is good for you: Empirical analysis of personal preferences and the "objective good". *Journal of Socio-Economics*, 35, 285-307.
- Leung, A., Kier, C., Fung, T., Fung, L. & Sproule, R. (2010), Searching for Happiness: The Importance of Social Capital, *Journal of Happiness Studies*.
- Lu, L. & Glimour R. (2004), culture and conceptions of happiness: Individual oriented and social oriented and SWB. *Journal of Happiness Studies*, 5:269-291.
- Peasgood, T. (2007). Does talking to our neighbours enhance our satisfaction with life? *Paper presented at the meeting of the International Conference of Policies for Happiness*, Siena, Certosa di Pontignano.
- Philips, D. L. (1976), Social Participation and Happiness. *The American Journal of sociology*,72:479-488.
- Powdthavee, N. (2008), Putting a price tag on friends, relatives, and

- neighbours: Using surveys of life satisfaction to value social relationship. *Journal of Socio-Economics*, 37: 1459–1480.
- Tov, W., & Diener, E. (2007). The well-being of nations: Linking together trust, cooperation, and democracy. In B.A. Sullivan, M Snyder, & J.L. Sullivan (Eds.), *Cooperation: A powerful force in human relations*. Malden, MA: Blackwell.
  - Veenhoven, R. & kalmijn. W. (2005), Inequality adjusted happiness in nation: Egalitarianism and utilitarianism. *Journal of Happiness Studies*, 6:421-455.

